

ՏԱՍՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԻ

Տարեկան դիմը 10 րուր, կէս տարեկան 6 րուր:
Առանձին հոմարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մէջ:

Օտարապաշտարայի պիմում են ուղարկել:
Тифлисс. Редакция «Мелі»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է, ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար գծարում են
խորանային րոտին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածողները — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Հայոց տոնախմբութիւնը Բաղարիւր-յում Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Թիւրքիայից: — ՀԵՌԱՎԻՐՆԵՐ: — ԲԱՅԱՍԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ: ՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ապագայ ուսուցչական ժողովի առիթով:

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԽՄՈՒՆՔՆԵՐ

Ռուսաստանի մէջ պատահած հրէաների սարսափելի ջարդը աղմուկ գցեց ամբողջ Եւրոպայում:

Անգլիական պարլամենտում հարցում եղաւ հրէաների դուրսեւն մասին Ռուսաստանում: Վերջին պատգամաւորը պահանջեց ներկայացնել պարլամենտին հրէաների վերաբերութեամբ ուսումնասիրութեան պատճէն և հարցրեց արդեօք Անգլիան չէ՞ կարող աշխատել փոփոխել տալ այդ օրէնքների գծին այն մասը, որ վերաբերվում է Ռուսաստանում ապրող օտարահայտակ հրէաներին:

Ապանիական կառավարութիւնը յայտնեց որ մեծ ուրախութեամբ կընդունի այն բոլոր ուսումնասիրութեան հրէաներին, որոնք կը կամենան զաղթել Սպանիա, իրանց հին հայրենիքը, որովհետեւ ինչպէս յայտնի է պատմութիւնից, Եւրոպայի հրէաները բոլորն էլ Սպանիայից են դուրս եկել:

Փարիզում հիմնվել է մի մասնաժողով, որի նպատակն է օգնութիւն հասցնել հարաւային Ռուսաստանում փնտրված հրէաներին:

Նոյն տեսակ կոմիտէտ հիմնվել է նորբրում և Բերլինում: Չը նայելով որ վերջին ժամանակները Գերմանիայում կազմվել է մի հակահրէական կուսակցութիւն, որ կամենում է զրկել գերմանական հրէաներին երկրի քաղաքական և հասարակական իրաւունքների մի մասը, այնուամենայնիւ Գերմանիայում կան բաւական թւով ծնունդ առնողներ, ազատամիտ մարդիկ, որոնք շատ լաւ են հասկանում որքան անօրինակ է սիրտը հրճվում է, երբ մէկ ուրախատիւ լուր է լսում իր եղբայրակիցների մասին և ընդհակառակը, կամ մէկ ուրախատիւ երեւոյթ է նկատում:—Այս ուրախատիւ երեւոյթներին պէտք է վերագրել և հետեւեալը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՂԱՔԱՑ ԲՈՒՍՈՒՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԻԹՈՎ

Վերջին ուսումնասիրութեան պատերազմը ոչ միայն յառաջ հանեց Եւրոպային «Հայկական հարցը», այլ և աւելի շօշափելի յարաբերութիւնների պատճառ եղաւ ուսումնասիրող և տաճկահայոց մէջ: Այս շարժման միջոցաւ պատճառն է Հայաստանի անտանելի, ծանր վիճակը, որ տեսապէս կարծես իրաւունք ունի Ռուսաստանը մամուլում մեծ ծառայութիւն արեց և անում է ազգին, կարողացածին չափ պարզելով հասարակական մտքում այս շարժման բարոյական և նիւթական կողմերի բարձր նշանակութիւնը, այս, մասովը ցոյց տալով ներկայից ցաւալի, աղետալի, թշուառ վիճակը, զարթեցրեց հասարակութիւնը սովորական քննիք, բազմաթիւ օրերի յոյս տալով, հասարակութեան եռանդը կրկնապատկեց և վերջին օրերն է և օգնում է իր խեղճ արիւնակիցներին աղաւթելու յիշեալ վիճակից: Հասարակական է ուրեմն, որ ամեն մէկ ազգա-

թաւի է այժմեան դարում թշնամութիւն յարուցանել մի ամբողջ ցեղի կամ ազգանքի դէմ, զրկել ուղեւոր պետութեան քաղաքացիների մի մասը իրանց քաղաքական տնտես-նաբարելի իրաւունքներից: Այն մասնաժողովը որ այս օրերս կազմվել է Բերլինում, Ռուսաստանում փնտրված հրէաներին օգնելու համար, բազկացած է Գերմանիայի ինտելիգենցիային պատկանող ամենաբերեւելի անձնութիւններից: Այն ազգարարութեան տակ, որ հրատարակել է մասնաժողովը, ստորագրված են քրիստոնէական Գերմանիայի աւմենայայտնի անունները, ինչպէս օրինակ՝ Բերլինի այժմեան քաղաքապետը և լայնատաղի նախկին նախագահ Ծորկենբէկ, Բերլինի համալսարանի ղեկավար շեմֆօլց, երեւելի քիմիկոս Հոֆման, առաջադէմ կուսակցութեանը պատկանող յայտնի Գունկէր, պրոֆէսորներ Վիրտով, Մոմկէն, Կիրտով և այլն: Պէտք է կարծել, որ բացի գովելի ցանկութիւնից օգնել Ռուսաստանում փնտրված հրէաներին, այդ բոլոր պարոնները, որոնք ամենաքաջ մարտնչողներից են եղել հակահրէականների դէմ, ուղեցել են օգնող քաղել այդ դէպքից՝ զանազան խաւարած միտքներին մի նոր հարուած հասցնելու համար, մանաւանդ որ շուտով սկսվելու են գերմանական պարլամենտի համար նոր ընտրութիւններ և Տրէյլէի, Հենրիցի և Դեմոկրատիկ պէս խաւար և խորքաւ անձինք արդէն ամեն ջանք են գործ դնում ընտրողներին համոզելու հրէաներին թշնամի պատգամաւորներ ընտրելու:

Այդ պատճառով ուսումնասիրութեան հրէաներին օգնող Բերլինի մասնաժողովի ազգարարութիւնը երեւում է մեզ մի նշանաւոր քաղաքական գործ, որ մեծ ազդեցութիւն կունենայ և նոյն իսկ գերմանական քաղաքական ներքին հանգամանքների վրա:

Ահա այդ ազգարարութեան կարճ բովանդակութիւնը: «Համեմատելով նորբում ուսումնասիրութեան պատահած հրէաների ջարդի հետ, պատերազմը մեզ երեւում է մի օրինա-

կան դրութիւն: Այդտեղ տիրում է ոչ թէ բնութեան աւերող ջարդ, ոչ թէ պատմութեան անձնաւոր ծգնաժամը, որ իրաւունք ունեն պահանջել կենքի գոհար, այդտեղ տիրում է մարդոջ բնասարութեան անգուցալ վայրենութիւնը, որ մենք վաղուց արդէն զգալի ենք համարել: Միջին դարերի բարբարոսութիւնը կրկին կենդանանում է և մարդկութեան առաջադիմութիւնը կասկածելի է դառնում: Մի սարսափելի լուսով է լուսաւորում այդ պատմական եղեռնագործութիւնը՝ ազդեցիկ խաւար ջարդ:

Նրանի թէ Ռուսաստանում հրէաների դէմ պատահած եղեռնագործ անցքերը ծառայել են որպէս մի դառն դաս այն Գերմանիային, որ երեւելի մտածողներ ունենալուց յետոյ, ազատութեան, կրօնի համբերողութեան, քաղաքակրթութեան ներկայացուցիչ լինելուց յետոյ, — սկսել է վերջին ժամանակները ընթանալ ամենազգուշ յետադիմութեան ծանապարհով, շնորհով Բիսմարկի, Դեմոկրատի, Տրէյլէի և մարդկութեան նրանց նման խաւար թշնամիների:

Գ. Ա.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՏՈՆԱԽՄՈՒԹԻՒՆ ԲՈՂԱՔԱՑԱՑՈՒՄ

Ֆիլիպոսյում հրատարակվող «Марина» բաղարական լրագրում կարգում ենք հետեւեալը:

Անցեալ կիրակի մեր քաղաքում հայերը տօնեցին եկեղեցու սահմանադրութեան տարեգարծը:—Մենք բոլորներս, որ անցրել ենք շատ երկար տխուր դարեր հոգեւորական և քաղաքական ճնշողութեան տակ և դեռ տեսնում ենք մեր եղբայրներից շատերին ծնված եկեղեցու գլուխներից—չենք կարող չը համարել հայերի այն աշխուժութեանը, որով յիշատակում են այսօր իրենց ժողովրդական եկեղեցական տօնը:

Հար է, պաշտօնաւոր աւելի զեղծված և ահա դրա համար քրիստոնէից դուրսեւն աւելի անմիթար է (Գրիստոնէայէ կիսալուսնի տակ Արաբիայում 1880, II. 115):

Այժմ մնում է մեզ միայն միթիւարիւն յիշեալ երեւոյթով և ջանք դնել, որ յարաբերութիւնները ուսումնասիրող, տաճկահայոց և պարսկահայոց մէջ աւելի յաճախ լինեն իրանց բազմակողմանի հարց ու խնդիրներով և աւելի օգտակար ընթացք ստանան: Այդ ուղղութեան առաջին քայլը կարող է և պէտք է արտայայտվի կրթութեան գործում: Մինչև հիմա չազգային լուսաւորութիւն, չազգային ուսումնասիրանքներ և հակառակ, տաճկահայոց տաճկահայոց և այլն, բայց եթէ այսպիսի մէկ բաժանումն չը լինէր այս ուսումնասիրական գործում, այսօր, եթէ տաճկահայերը և պարսկահայերը ծանօթ լինէին մեր ուսումնասիրանքների դուրսեւն, ընդհանուր գործին մեծ օգուտ կը լինէր, թէպէտ և մեր ուսումնասիրանքները մեծ պակասութիւններ ունեն: Այսպիսի մէկ եղբայրացութեան էք հասնում, երբ կարգում էք այս տարվայ (Մարտի) տպած վիճակագրական տեղեկութիւնները ուսումնասիրական գործին վերաբերեալ:—Կա է մասնաւորապէս տաճկաց և պարսկահայոց վերաբերեալ քաջի գրանից

Հայ ազգը առանց անցեալի չէ, պատմութիւնը նրանց համար պահպանել է փայլուն տեղեր (երեսներ), բայց նոյն ծախաւորերը որ մեզ ձգել է շղթայակապ ճնշողութեան ներքոյ—շատ և շատ հառաչանքներից յետոյ հասցրեց նրանց օրհասականին և նրանք կորցրին իրանց անկախութիւնը:

Յիրաւ է, որ հայերի և բոլորների մէջ չը կայ ազգային ցեղական կապ, չը կայ ոչինչ նսանութիւն լեզուի մէջ, որ առաջին պատահամբ կարելի լինէր զարթեցնել այդ երկու ազգերի մէջ գրաւիչ համակրութիւն, բայց կան ուրիշ կապեր, որոնք կարող են պահպանել բարեկամութիւնը: Թողնելով Բաղարիւրի պատմութեան սկիզբը, որի մեծ մասը պահպանվել է հայ պատմագիրներից և զաղով մեր ազգի ինքնաճանաչութեան ժամանակը, երբ սկսեցինք տկար զիմադրութիւն ունենալ այն ժամանակվայ մեր հոգեւոր իշխանութեան դէմ—կը տեսնենք, որ հայերը երբէք չեն եղել մեր հակառակորդ, ընդհակառակն նրանց մամուլի կողմից, նրանց առաջնակարգ ներգործող մարդկերանցից ըստացել ենք բարոյական օգնութիւն: Այդ մեզ համար անօգուտ չէր, մանաւանդ այնպիսի ժամանակ, երբ զօրեղ տէրութիւնները, որ կարող էին մեծ և ճշմարիտ օգնութիւն տալ մեզ—մնում էին ստոնութեամբ նայելիս կամ աշխատում էին ստիպելով որ մեր գլուխները խոնարհեցնենք: Բնական պատճառներից մինը, որը կայացնում էր լաւ յարաբերութիւն բաղարներս և հայերի մէջ, այն է որ այդ երկու ազգերը չեն ունեցել երբէք միմեանց հակառակ շահեր և որ երկուսը ևս զտնվում են մի և նոյն տէրութեան հպատակ և տանում են նոյն նիւղութիւններն ու հալածանքը, այնպէս որ մի-նի ազատութիւնը տանում է միւսին դէպի ազատութեան ուղիղ և չը շեղող ճանապարհը: Բաղարիւրի ժողովուրդը այն սիւններից մինն էր, որի վրա պտուկած է ընդհանուր ճնշողը, որի հետացնելը չէ կարող

մեր առաջին կանգնած է մէկ ծանրակշիւ հարց, որ մինչև այժմ պէտք է վճարւած էր եղել և որի համար հարկաւոր են թէ շատ ժամանակ և թէ շատ նիւթեր, այդ հարցը մեր ընդհանուր ազգային լուսաւորութեան վիճակի հարցն է, որան վերաբերեալ նիւթեր համարեալ թէ չունենք, իսկ եղած նիւթերը, որոնք շատ սակաւ են, բոլորը կցկուտ են, միակողմանի են, հարցի ամենահետաքրքիր կողմերին չեն ուշադրութիւն դարձնում:

Յիշեալ պակասութիւնները լրացնելու, մեր ուսումնասիրական գործը բարեւթելու համար, շուտով պէտք է կայանայ Թիֆլիսում ուսուցչական ժողով, այժմ աչքի առաջ ունենալով վերեւ ասածներս, ևս կաշխատեմ մի քանի զիտողութիւններ անել այդ ժողովի առթիւ:

Այստեղ անշուշտ պէտք է մտաբերած (Գործի) Վեր ապագայ դպրոցական ժողովի յօդուածագրի երկու համակրելի միտքը: Ա՛ որ խորհուրդ է տալի 1882 թ.ին յետաձգել ժողովը և երկրորդը, որի մասին պարոնը վախում է թէ մեղադրվի չափազանցութեան մէջ, այն է՝ թէ չցանկալի է որ ապագայ դպրոցական ժողովում թեմական տեսուչները ներկայացնեն իրենց թեմերի իւրաքանչիւր գիւղի բնակիչների կենցաղավարութեան, աշխարհածանթութեան պարագմունքների վրա համառօտ տեղեկութիւններ: